ВІЛЬНЕ СЛОВО

ХХІІІ-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 1-2/ січень 2012 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

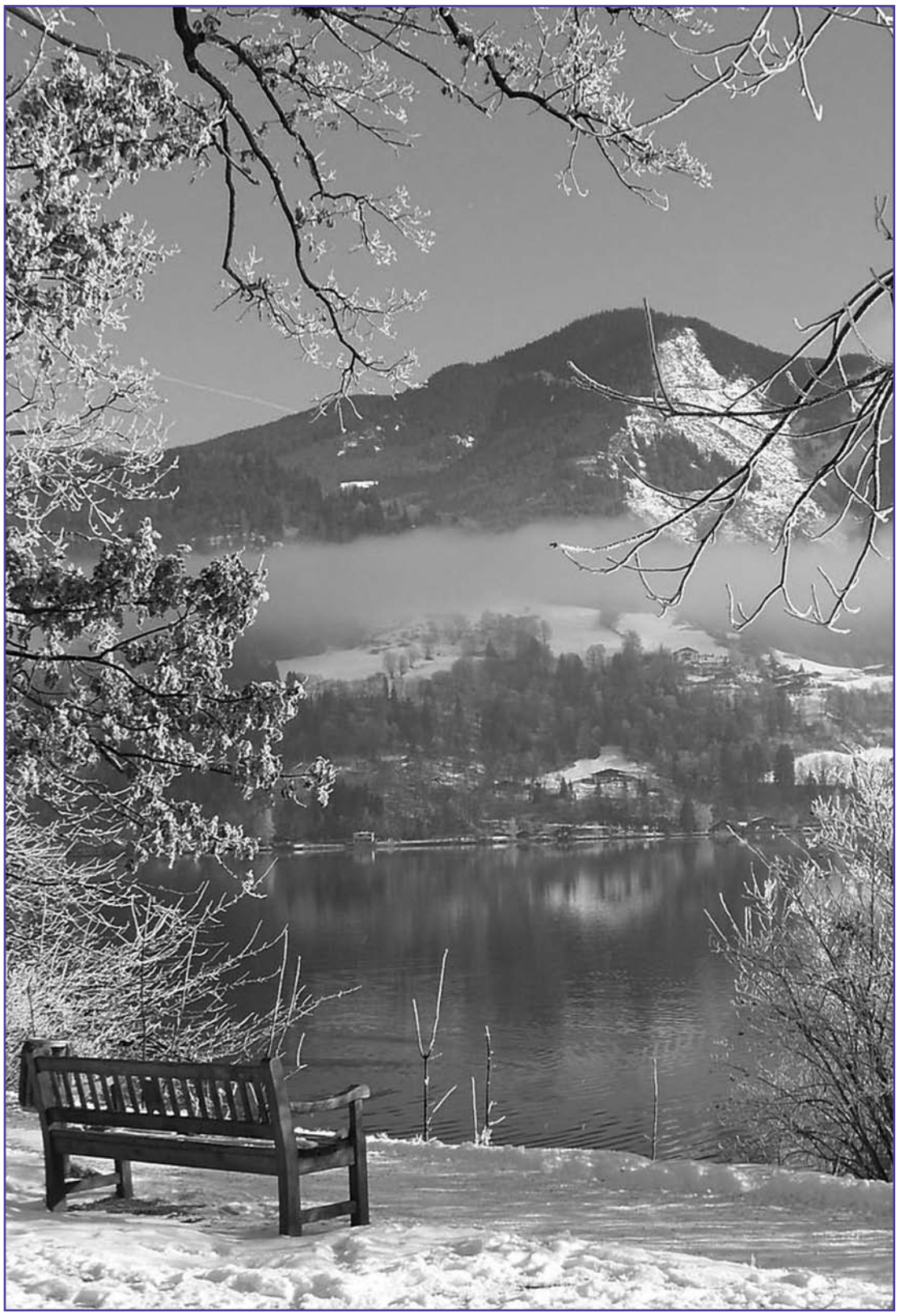

У номері:

- Марицейські колядки ▸ стор. 2
- Дипломатичні зв'язки ▸ стор. 3
- Наші старожили ▸ стор. 4
- Меморіал К. Албічука ▸ стор. 5
- У дусі наукової співпраці ▸ стор. 6
- «Гуде лісами вітер...» ▸ стор. 7
- Мараморош й українці ▸ стор. 8
- Інтерв'ю з М. Петрецьким ▸ стор. 9
- Поклик рідного слова ▸ стор. 10
- Подорож Я. Головацького ▸ стор. 11
- Вифлеємський вогонь миру ▸ стор. 12
- Шкільна еліта Сучавщини ▸ стор. 13
- Наш балківський «Козачок» ▸ стор. 14
- «Січень» Ю. Павліша ▸ стор. 15
- В Тячеві – гарна подія ▸ стор. 16

ҐАЗЕЛЬ

Вечір гостриться на ноги
білим снігом, що між стоги
тче свій хід зимою знову...
Рука в руку, мов прожоги,
вийшли олені-світанки,
й наче місяць сів на роги
їх рогаті: кров сичала,
на мій сон ішли пороги –
сірі, чорні і ніякі –
прямо в льняні, мокрі брови...
Будь моєю, будь ти зором
всіх сліпих, що йдуть за гори
на світанок твій сріблистий
попід очі та узори...

Іван КОВАЧ

Колядки з Марицеї та Марицейки

Марицея – це колишнє адміністративно самостійне велике сучавське село, яке від певного часу, поряд з колишніми Дерманештами, Данилою, Калинештами-Єнаке та Василаке, за новими порядками належить зараз до великої адміністративної одиниці – комуни Дерманешти, а Марицейка (чи як ще її називають – Мала Марицея) – це невеличкий присілок Марицеї (чи Великої Марицеї), що поза горою Ґрунь, присілком, розташованим з одного боку національного, одночасно і повітового шосе Сучава – Радівці, в близькому сусідстві з Данилою.

Як відомо з етнологічних польових обстежень, чим глибше «поринаємо» у давнину, тим чимраз очевиднішим постає той факт, що традиційні людські поселення відрізняються багатьма своїми самобутніми відмінностями – у мові, одязі, у народних звичаях, архітектурі, а також своєрідності вдачі, світогляду, а то й фізіономії тощо. Постороння особа зазвичай не помічає відмінності між двома близько розташованими селами, як я не помічав десь півстоліття тому у піснях сусідських банатських сіл Корнуцел і Копачеле, коли жителі останнього села, яким я дав змогу спочатку послухати так, щоб заохотити їх до співу, кілька пісень з Корнуцела, зразу ж відреагували: «У нас так не співають».

Різниці між Марицеєю і Марицейкою, напевно, існують, але вони, мабуть, надто дрібні. У них та ж сама говірка, що відзначається гуцульськими ознаками, зпоміж яких найзапримітніше у порівнянні з говіркою Дерманешт використання дифтонгів іи та іе (тіи, замість ти; тіебе, замість тебе).

У поданих нижче колядках, записаних мною у Марицеї після появи 1971 р. збірника «Ой у саду-винограду» і ніде досі не друкованих, і в колядках, записаних Колею Курилюком у Марицейці приблизно у той же час, на перший погляд, необізнаний з поетикою колядок читач зразу б заявив, що між записами у цих двох місцевостях дуже великі відмінності.

Паралельним прочитанням цих чотирьох зразків сучасний читач має можливість усвідомити, що це не релігійні колядки (в яких не йде мова про народження та муки Ісуса Христа), а світські, в яких опоетизовано заняття та помисли кожного з членів сім'ї і виражено їм відповідні побажання – як уже здійснені у момент колядування: у господаря – гарний врожай, господиня дбає про порядок і добробут у хаті, дівчина готується до скорого свого весілля (адже ж після зимових свят розпочинався «сезон» весіль), парубок їздить на «полювання» – здобуття нареченої, чи «завойовує» її «війною» і т.д.

Дані чотири зразки – це, по суті, дві колядки, кожна з них – у двох варіантах (з Марицеї і з Марицейки), які мають спільні мотиви, але в дечому і відрізняються, кожний з них будучи своєрідно завершеним твором.

Різниці у сюжетах цих колядок походять від найсуттєвішої ознаки цього виду. Той факт, що дівчина готується до весілля, виражається опоетизацією багатьох її підготовчих дій: дівчина, як у поданих нижче варіантах, шиє ширінки (весільні хустинки), які дарує свекрові, свекрусі та милому-женихові, або збирає квіти, плете весільний вінок тощо. Так само і в колядках парубкові алегорично-символічне побажання йому щасливого одруження може виражатися за допомогою різних дій з «воєнного» арсеналу. Усі дії-символи, як у колядках дівчині, так і в колядках парубкові, алегорично виражають єдиний факт – їхнє одруження у новому році, і то, зокрема, в українських колядках, як уже здійснене.

У давні часи, коли народні традиції зберігалися непошкодженими і було чимало добрих носіїв фольклору, в сюжеті однієї колядки, як правило, йшла мова тільки про одну дію-символ. Наприклад, дівчина шиє ширінки, як у колядці з Марицеї «Гой рано, рано в неділю» і в колядці з Марицейки «Гой шум'є, бринє, везут плавинє». Відмінності між колядками, по-друге, завдячуються і «топосам» (місцем, локалізацією), в яких розгортається дія. Подібних «топосів» у народному репертуарі – багато. Як видно з текстів, у цих двох варіантах колядки дівчині «топоси» різні, але змістовна суть варіантів незмінна. Потретє, у колядках господині зустрічалися то мотиви колядок господареві, то мотиви колядок дівчині. На відміну від колядки з Марицеї «Гой рано, рано...», колядка з Марицейки невластиво присвячена господині, бо ж господиня вже заміжня, і їй ніяк не потрібно шити весільних хустинок. Отож, варіант з Великої Марицеї сюжетно «виструнченіший».

Подібні зауваження і про слідуючі два варіанти колядки парубкові з однаковим, до речі, віршем-заспівом-«топосом», варіанти, які належать до української тематичної групи «Молодець продає коня». Варіант з Марицеї «По Львові ходит, коника водит» (український материковий заголовок «Ой в Львові, в Львові та й на торгові») сюжетно вповні «виструнчений», тільки в цьому варіанті не згадано одного з трьох воєнних побоїв, що є вже певною деградацією. У варіанті з Марицейки «По Львові ходив наш пан (Николай)» згадано всі три побої (турецький, німецький, московський), з яких кінь виручає молодця, тільки до цього основного мотиву приєднано інші мотиви, теж з колядок «воєнного» циклу парубкові, які у традиційному звичаї колядування є основою окремих колядок. Крім цього, у варіанті з Марицейки – і кілька зіпсутих форм слів, збережених механічно.

Як окрема, сюжетно заокруглена, колядка з Марицейки мала б закінчуватися віршем н-р 20 «Гой скочив, скочив, здрібня (?) не вмочив» («закостеніла» зіпсута форма слова здрібня у материкових варіантах має ясні відповідники – копита чи стременця, або сідельця, чи тебе, молодця, не змочив). Слідуючі рядки «Здрібня не вмочив, коня вздогонив,/ Коня вздогонив, під ніж положив» перегукуються з тематичною материковою групою колядок на тему: «Парубок-воїн перемагає орду і полонить турецького царя». В одній з колядок навіть зустрічаємо подібне словосполучення: «Турецького царя позневажав,/ Ой позневажав, під меч положив». Марицейські рядки «Зарубав би-х ті, та ніслава мені» – гарний відповідник рядкам з іншої окремої материкової колядки – «Поведу царя в свою сторону,/ Отцю на хвалу, панам на славу». Останні рядки «Занісу ж тебе у мерску (?) землю» і т.д. відповідає рядкам з окремої материкової колядки – «Ой повів його й а в чеську землю,/ Й а в чеській землі королем будеш!».

Народні твори здавна і по цей час зберігалися у пам'яті їхніх носіїв і передавалися усним шляхом. Як правило, кожне чергове виконання фольклорного твору – це нове «виливання» його поетичної форми, причому, як висловлюються українці, кожний виконавець «до чужого доброго додавав своє краще». Таким шляхом поставали варіанти різних тем, мотивів, сюжетів. Оте «своє краще» додавалося, поки існували талановиті знавці фольклору, з їхнім же «рідшанням», чи зниканням у відтворюваннях-«переливаннях» тем пісень, а особливо колядок менш обдарованими носіями, почав діяти і процес поступової деґрадації поетичних форм народної творчості...

(*Закінчення на 4 стор.*)

Іван РЕБОШАПКА

ХРОНІКА ДИПЛОМАТИЧНИХ РУМУНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Хоч традиції української дипломатії сягають і часів Київської Русі, ми повернемось до наших часів і постараємось накреслити дипломатичні відносини сучасної Незалежної України та її дипломатичні зв'язки на світовій арені.

А оскільки цього року, точніше 1 лютого, виповнюється 20 років з дня встановлення дипломатичних відносин України з Румунією, спинимось і накреслимо коротко цей вагомий в галузі дипломатії етап між двома сусідніми державами.

Історичний, переломний етап у розвитку української дипломатії пов'язаний з 16 липням 1990 р., коли Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України. А прийняття Акту про Незалежність України 24 серпня 1991 р. поставило перед Міністерством закордонних справ України нові завдання, пов'язані з її визнанням на міжнародній арені, що дозволило і зобов'язало створити власні мережі дипломатичних та консульських представництв.

І ось, Румунія визнала державну незалежність України 8 січня 1992 р., а дипломатичні відносини Румунії з Україною встановлено 1 лютого того ж самого року.

24 вересня 1992 р. було відкрито Посольство України в Румунії в складі 3 осіб – І-ого посла Незалежної України - п. Леонтія Сандуляка та двох І-их секретарів - п. Геннадія Алтухова і п. Теофіля Рендюка; у грудні 2001 р. – Генеральне консульство України у Сучаві; Генеральне консульство Румунії в Києві одразу після встановлення дипломатичних відносин було перетворено на Посольство Румунії в Україні.

У Чернівцях та Одесі діють Генеральні консульства Румунії.

Політичні контакти

◆*2 червня 1997 р. було підписано у Констанці Договір про добросусідсво та співробітництво між Україною та Румунією;*

◆*17 червня 2003 р. у Чернівцях було підписано Договір про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань.*

Внаслідок встановлених дипломатичних відносин між Румунією та Україною, на основі паритету, в галузі освіти 15 вересня 1997 р. в м. Сігеті, що в Мараморощині, було відновлено український ліцей ім. Тараса Шевченка.

◆*31 листопада 2007 р. в Бухаресті було відкрито Культурно-інформаційний центр України в Бухаресті.*

І.П.-К.

***

20 січня ц.р. в Культурно-інформаційному центрі України в Бухаресті було відзначено День Соборності України.

***

21 січня ц.р. в приміщенні Верхньо-рівнянської бібліотеки викладачі української мови разом із бібліотекарем п. Марусею Албічук відзначили День Соборності України.

ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ КОЛЯДОК В ПОВІТІ ТІМІШ – IX-ий ВИПУСК

Минуло вже 11 років, відколи був започаткований в місті Тімішоарі фестиваль українських колядок і обрядів. І так, 18 грудня у недільний день відбувся в українській хаті такий гарний і вдалий фестиваль. Організатори фестивалю, як завжди, – голова СУР п. Ст. Бучута і голова Тіміської філії СУР п. Ю. Глеба.

Знаємо, що велику роль мають такі фестивалі колядок, – вони підносять людські душі до духовних висот і зміцнюють їх духовною силою.

Важливе й те, що колядування, як в українців, так і в інших, не переривається, не перестає, а передається з покоління в покоління.

Відкрив фестиваль п. Ю. Глеба, передавши всім учасникам приємної зустрічі. Ведучим фестивалю був проф. Іван Кімпан, який вручив всім колективам грамоти за участь у фестивалі.

Появились на сцені перші найменші колядники з Тімішоари: група діточок «Берізка» разом з вихователькою Одотею Гребенач. Потім старші колядники Тімішоарської української церкви з гарними давніми колядками. Слідували малі колядники – учні села Щука, колектив «Калина», який керує п. М. Брашовяну. Далі група діток села Варіяш принесла свої колядки. Виступив колектив «Смерічка» з села Ґоттлоб в супроводі п. Одоті Корнищан, з молодими колядками. Потім колектив «Кидрпвина» села Пєтроаса Маре, – дівоча з дзвінкими голосами, які вплинули на глядачів, учні ліцею з Лугожу українських класів, потім колядки села Бирна, – велике число учнів з веселими колядками.

Слідували діточки, учні села Реметималі з гарними колядками, веселими приготовила п. проф. Анна Грінь, а Микола Грінь виконав дві колядки на наї. Гарно і сміливо виступили колядники з села Кричово – велике число жінок і мужчин з гарними голосами приємно вплинули на глядачів маю на увазі, що другий день було свято Св. Миколая-чудотворця, колектив проспівав пісню «Ой, хто, хто Миколая любить». Кожному колективу глядачі віддячилися гарячими оплесками.

Не можливо передати на папері величність колядування у повіті Тіміш, але, слухаючи і малих і старших колядників, радісно душі за все, що радує людину.

Голова філії п. Ю. Глеба висловив на закінченні подяку всім учасникам і глядачам в ім'я СУР, поздоровив усіх, побажавши їм щасливих і веселих свят, радості в кожній українській хаті та «На многая Літ!».

Анна БЕРЕГІЙ

НАШІ СТАРОЖИЛИ

Колись я писала, що народна мудрість радить купити старих, у кого їх немає. Хоча всі ми знаємо й те, що старість – не радість, але хотіли би довше жити і радуватися дітьми, внуками і чого би ні – ще й правнуками. Щаслива та людина, яка діждала бачити і тішитися своїми правнуками!

Я мала нагоду поговорити із двома такими найстаршими жителями мого рідного села Луга.

Це був Микола (Николай) Самбор, який народився 29 жовтня 1921 року. Був єдиною дитиною молодої сім'ї Марії та Івана Самборів. (Ніколи його дід не говорив йому, що предки прийшли із міста Самбора, що на Україні).

У ті далекі часи його батьки мали у своїм господарстві волів і уважали себе ґаздами.

Початкову школу вуйко Николай закінчив у Лузі. У І-ому класі його учив молодий учитель із Білої Церкви (Україна), але він забув його ім'я і прізвище. У ІІ, ІІІ і ІУ-ому класах учителем був тепер покійний Іван Мануляк – лужанський хлопець.

Бідне було його дитинство у ті далекі роки, як і всіх односельчан. В 1942 році його взяли до мадярського війська, покував у Дєрі (місто у Мадярщині) і попав у пожежники. «Тяжко чинити було катуни у пожежниках» – каже вуйко Николай.

Розказує про нелегку інструкцію, яку робили у спеціальних комбінезонах, далеко від заселених місцевостей.

Пам'ятає свого коменданта майора Ласла із Шопроні, який отримав 260 пензів для місячного харчування іхньої групи. Пожежником він пройшов чимало місцевостей, як: Чеплі, Уйпешт, Пілішчопоні, Дунагоросци і ін.

Важко було служити військо у пожежниках, але коли їх забрали на фронт, то це вже було саме пекло – пригадує вуйко Николай. Над кожним солдатом чатувала смерть. Вибухи навколо них. Багато його товаришів гинули. Біля нього вибухнув снаряд і він залишився живим, але втратив слух.

Бачив, як п'ять українських хлопців загинули від вибуху міни.

У місцевості Сайорчі стрінувся із двома односельчанами, Миколою Руснаком і Миколою Улічем та Петром Бернарем із правобережного Луга – вони теж були мобілізовані на фронт.

Після демобілізації повернувся додому і господарював.

(Закінчення на 9 стор.)

Марія ЧУБІКА

Колядки...

(Початок на 2 стор.)

Варіанти колядок з Марицеї

Гой рано, рано, рано в неділю

Приспів:
Гой дай, Боже!

Встала дівчина, файно си вбрала,
Файно си вбрала, до церкви пішла.
Здибає си вна з дрібним дошшіком.
Зайшла й уна під калиноньку.
На ті калинці зазулька кує.
Коби ж я мала брацку шабельку,
Калинку б стяла, зазульку б взяла
Та й би-х поніесла в вишневий садок,
В вишневий садок, не черешеньку,
Шоби кувала, братя бужяла:
Вставайте, братя, вставайте, не спіт,
Вставайте не спіт, топори беріт
Та й пошшибайте в оленя ріжки.
В того й оленя сто дев'їть ріжків.
На тім дев'єтім срібна постілця,
Й а в тій постелци ґрешна дівчина,
Ґрешна дівчина ширинькы шила.
Ширинькы шила, на мнє (Марічка).
Першу ширинькы злотом злотила,
Другу ширинькы сріблом сріблила,
Трету ширинькы білом білила.
Першу би й дати свої свекрусі,
Другу би й дати свому свекрови,
Трету би дати свому милому.
Даті би дати, та й ким післаті?
Післала ж би я найменшу сестру,
Найменшя сестра май файна, єк я, –
Сестру полюб'ї, меніе погуб'ї.
За сором, за два, поніесу сама.
Вінчуймо ж тіебе шєстім-здоров'їм!

По Львові ходит, коника водит,

Приспів:
Гой дай, Боже!

Коника водит, з коніем говорит:
Гой, коню, коню, я ж тіебе продам,
Я ж тіебе продам за сто червоних.
Єк ти мнє продаш, три рази згадаш,
Єк я ті вівів та й з трьох побоїв:
З першого вогню, та й з німецкого –
За нами кульки земню пороли,
Земню пороли, ні вздогоняли,
За нами кривця слід заливала,
Слід заливала, ні вздогоняла.
За нами турча сивим коником,
Сивим коником, єк соколиком.
Загнало турча края й Дуная,
Края й Дуная, під крутий берег,
Під крутий берег, на білий камінь.
На шєсті, на здоров'ї!

Записав на магнітофоні Іван Ребошапка 1974 р. від Григорія (1911-2003), Вероніки (1920-1998) та Івана Сав'юків (нар. 1943).

Варіанти колядок з Марицейки

Гой шум'є, бринє, везут плавинє,

Приспів:
Гой дай, Боже!

А в тім плавиню саме тісинє,
А в тім тісиню срібла постілця.
Й а в ті постілци ґрешна ґаздиня,
Ґрешна ґаздиня, на мнє (Катріна).
Гой сидит, сидит, ширинькы шиєт.
Першу, шо вшила, білим вбілила,
Другу, шо вшила, шовком вкрасила,
Трету, шо вшила, шє й позлотила.
Гой, ту, шо вшила шє й побілила,
Братові би післала.
Гой, ту, шо вшила, та й шовком вкрасила,
Татові би післала.
Гой, ту, шо вшила шє й позлотила,
Милому би післала.
Гой дати, дати, нема ким післати.
Післала би сми меншу сестричку,–
Менша сестричка краща від мене,
Її полюблят, мене погублят.
Післала би сми близку сусіду,-
Близка сусіда – гірша усуда,-
Її повірят, мене погублят.
Гой, нема, нема, піду я сама.
Гой за нев, за нев – красні бояри:
Гой, (Катріно), відповіж ти нам,
Відповіж ти нам на три загадці,–
Єк відповіж, наша будеш,
Не відповіж, себе погубиш:
Гой, шо росте без коріння?
Шо цвіте без насіння?
Гой, шо горит без полум'я?
Камінь росте без коріння,
Папороть цвіте без насіння,
А злото горит без полум'я.
Гой, у шєстю-здоров'ю,
З Світим вечіром!

1.По Львові ходив наш пан (Николай)

Приспів:
Гой дай, Боже!

5.По Львові ходив, з конем говорив:
Гой, коню, коню, я ж тебе продам,
Я ж тебе продам за сто червоних.
Гой, пане (Николай), пригадай собі,
Пригадай собі, ци не жаль тобі?
10.Я ж тебе вітіг, ба й з трьох побоїв:
З першого побою, й а з Туреччині,
З другого побою, й а з Німеччині,
З третого побою, й а з Московщині.
Й а з Туреччині кульки летіли,
15.Кульки летіли, єк дрібний дощік.
Й а з Німеччині блискали мечі,
Блискали мечі, єк сонце надвечір.
Й а з Московщині вогники гнали,
Вогники гнали, єк звізд на небі.
20.Гой скочив, скочив, здрібня (?) не вмочив,
Здрібня не вмочив, коня вздогонив,
Коня вздогонив, під ніж положив:
Зарубав би-х ті, жаль буде мені,
Прощав я, би-х ті, ніслава мені, –
25.Занісу ж тебе у мерску (?) землю,
У мерсі землі короля нема,
Короля нема, королем будіш.
На шєсті, на здоров'ї!

Записав у Марицейці Коля Курилюк від І. Черленого, В. Бойчука, В. Козубаша, І. Мазуряка, Н. Курилюка, Е. Костинюка та ін.

Свято колядок, радості та єдності

15-го січня у місті Сігету-Мармацієй відбувся «Фестиваль колядок та зимових обрядів українців Румунії» – дев'ятнадцятий випуск.

На фестивалі були присутні групи колядників із усіх українських сіл Мараморощини: Поляни, Кривий, Рускова, Красний, Бистрий, Кричунів, Великий Бичків, Луг над Тисою, Коштіль (вони вперше на фестивалі), Ремети та групи повітів: Караш-Северін, Арад, Сучава, Ботошань, Тульча а також дві групи із України. Це – «Камертон» із міста Хуст і «Червоні пацьорки» – Чернівці.

Програма фестивалю розпочалася у 10-ій годині в православній українській церкві міста Сігету. Велика подяка п. М. Лаврюку – священнику, який радо приймає гостей.

Всі учасники, для яких замалою виявилася церква, прослухали Святу Літургію, а їхні колядки про звучали на все місто.

Довгою колоною, колядуючи, учасники рушили центральною дорогою міста до залу імені Віорела Костіна. Це була прекрасна, жива вистава чудових народних українських костюмів. Тут можна було побачити різнокольорові запаски, спідниці, хустини, білі, сірі, зелені сардаки, кожушки, шапки, трайстинки, постолята – специфічні кожному селу.

Люди йшли з'єднані дружбою, любов'ю до Новонародженого Ісусика, до всього нашого рідного, - мов різнокольорові квіти у великому букеті. Лунали українські коляди.

У залі відбувся момент нагородження грамотами всіх запрошених високоповажних гостей паном Ст. Бучутою – головою СУР, депутатом у Парламенті Румунії.

Виступ колядників прикрасив зал прекрасними колядками: Дивная новина, Нова радість стала, В Вифлеємі новина, По всьому світу стала новина, Ішла звізда краєм світа, У стране юдейській, Ти, Вифлеєме і багато інших.

Приємно було прослухати стародавню колядку виконану групою жінок із с. Палтіну (м. Сучава), а також групу молодих дівчат «Реметянка» (м. Арад), бездоганний виступ групи м. Сігету, керівником якої є пані Маргарета Лаврюк.

Щира подяка копашельській мішаній групі, яка виконала нову колядку Слова мої, мелодію якої склав пан І. Лібер.

Добрі християни,
Двері відчиняйте,
Нас із колядою
До хати приймайте.

Лужанська група «Веселка» виконала мало відомі колядки «По всьому світу стала новина» і «Во стране юдейській».

Присутні на цьому українському святі були і колядники – бетлегеми із Рускова, Великого Бичкова та Кричунова. Вони представили свої колядки.

Велика, сердечна подяка п. М. Петрецькому – голові СУР Мараморського повіту, який доклав чисало зусиль для того, щоб свято пройшло так гарно.

Поздоровляю і ведучих програми п. С. Малярчук і Дм. Коренюка.

З Новим 2012 роком, дорогі українці!

Марія ЧУБІКА

XI-ий ВИПУСК МЕМОРІАЛУ КРІСТІЯНА АЛБІЧУКА

В суботу 21-го січня ц.р. в селі Верхня Рівна Мараморошського повіту відбувся конкурс з шаху, організований Асоціацією меморіалу ім. Крістіяна Албічука (одинадцятий випуск).

На цьому конкурсі були присутні відкритті цього конкурсу, поміж іншим, сказав: «Співчуваємо між нами відсутність видатного шахіста Крістіяна Албічука, котрий з своїм чудовим талантом мав можливість принести всім нам шахістам, і не лише, великої гордості і честі...».

1. Михайло Копощук – І місце;
2. Юра Ціфрак – ІІ місце;
3. Іван Добра – ІІІ місце.

Дипломи були вручені пані Марією Албічук, бібліотекаркою і заступницею асоціації. Після закінчення цього конкурсу всі учасники були запрошені на вечерю, приготовлену в ресторані нашого села.

З цієї нагоди, як і кожного року, конкурс з шаху був розпочатий з хвилиною мовчання в честь видатного шахіста на спогад Крістіяна Албічука, котрий, якщо був би жив, то мав був би можливість піднести цей спорт розуму і думання на високий рівень серед українцями нашої держави.

Так і пояснюється, що пан професор Гренюк Василь у своєму слові на шахісти з різних сіл Мараморощини, котрий відбувається і для дітей, і для дорослих у повному порядку.

Наприкінці цього конкурсу з дітей отримали почесні місця слідуючі учні:

1. Крістіян Бота – І місце;
2. Микола Кісс – ІІ місце;
3. Маріян Фнґлі – ІІІ місце.

З дорослих шахістів зайняли почесні місця, слідуючі:

Всі учасники цього конкурсу були задоволені і пообіцяли один одному, якщо буде життя, знову зустрітися через рік того ж місяця січня 2013-го року.

Сімона ЛЕВА,
викладач релігії
Восьмирічної школи села
Верхня Рівна,
Мараморощина

У дусі наукової українсько-румунської співпраці

(Продовження з попереднього числа)

Перша частина даної статті з попереднього числа закінчувалась зауваженням, що представленими у ній розділами виданого київським Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології спецвипуску його журналу «Народна творчість та етнологія» «дзеркало» розмаїття дослідницьких напрямів сучасної румунської етнології, якій присвячений даний спецвипуск, майже не повне.

Воно дійсно майже не повне, бо для повнішого «віддзеркалення» дослідницьких напрямів сучасної румунської етнології конче взяти до уваги третій розділ даного випуску «Національні меншини», який розглянемо детальніше, бо він, окрім статті «Культурні румуно-сербські інтерференції в Банатському регіоні» д-ра наук, лектора кафедри слов'янських мов Бухарестського університету Душіци Рістін, вповні стосується етнологічних питань українського населення Румунії.

Ці статті входять до ширшої, але мало дослідженої теми румунсько-українського етнографічного пограниччя.

Перша із статей «Українці Мараморощини в міжкультурному діалозі: ідентичність і різноманітність» належить д-ру наук, доцентові Північного університету м. Бая Маре Делії Суйоґан, стаття, в якій авторка, основуючись на теоретичних працях ряду вчених, як G. Schopflin (Pe căi diferite spre multiculturalitate // Năstac L.,Salat L., «Relaţiile interetnice în România post-comunistă», Cluj-Napoca, 2000), H. Ahrweiller (Imaginea celuilalt şi mecanismele alterităţii // «Introducere în istoria mentalităţilor colective», Cluj-Napoca, 1998), G. Georgiu (Naţiune. Cultură. Identitate, Buc., 1997), T. Herseni (Sociologie, Buc., 1982), M. Mauss (Manual de etnografie, Iaşi, 2003) і ін., велику увагу приділяє, перш за все теоретичному обгрунтуванню теми, визначеної у заголовку статті. По-друге, звуження у трактовці полягає і в тому, що в статті йде мова не про українців всієї Мараморощини, а лише про тих, що «мешкають, як сама авторка уточнює, у долині Рускови». По-третє, те, що мало б становити виявлення авторкою міжкультурного діалогу, не є нічим іншим, як, згідно з її же уточненням, «відомості про деякі свята українців, що мешкають у долині Рускови» (Стрітення, Благушінія, Бучкова неділя, Великдень, Спаса, Юря, Онуфрія, Петра і Павла, Гаврелія, Анни, Маковія, Преображеніє, Головосіка, Мала Богородиця, Хреста, Покрова, Дметрія, Міхайла, Андрія, Мекола, Різдво, Василя і ін.). Для зовсім необізнаного з цими святами румуномовного пересічного читача така інформація, може, є задовільною (для фахівця-румуна – недостатньою), але ж у перекладі на українську мову чим така стаття корисна, не те, що українському фахівцеві, а то й пересічному читачеві! Вповні упевнений, що будь-який мешканець долини Рускови міг би подати й інші деталізуючі інформації, корисні етнологові, тим більше і цікавіше міг був би це зробити інтелектуал цієї зони, але про підготовку рецензованого тут випуску українці Мараморощини навряд чи знали.

Три інші статті третього розділу належать науковцям з України, в чому зразково конкретизується українсько-румунська наукова співпраця.

Цікавий і науково показовий підхід наявний у статті «Сучасні маркери ідентичності українців за матеріалами міста Вішеул де Сус повіту Марамуреш» кандидата історичних наук, доцента кафедри історії стародавнього світу і середніх віків історичного факультету Ужгородського національного університету Павла Леня.

Світлина Г. Недея

Свої висновки Павло Леньо виводить з проведеного етнологічного опитування 274 українців, скільки живе їх у Вішеул де Сус (поряд з 14.878 румунів, 1.114 німців, 530 угорців, 70 ромів та інших 14 осіб). Усіх співрозмовників автор поділяє на дві групи: 1/ ті, хто позиціонує та маніфестує себе українцем (мовою та національним походженням), «хоча немало з них не знають мови батьків-українців» (це – переважно представники старшого та середнього поколінь) і 2/ ті, хто вважає себе румунами (за мовою, вихованням, свідомістю). Один чи обоє їхні батьки – українці. До цієї групи належать переважно молоді люди – 18-35 років. Щоб вияснити для себе як науковця етнічну належність осіб другої групи, які не розуміли різницю між поняттями громадянство та етнічна належність, Павло Леньо задавав їм запитання: «Як вас називають румуни та угорці?» чи «Яка у вас рідна мова?», і тоді з'ясовувалося, що вони – українці, оскільки так їх ідентифікують і сприймають сусіди. Але зустрічалися і респонденти, які розуміли різницю між цими поняттями, мали українське коріння, і «усе одно визначали себе румунами».У таких випадках маркером етнічної ідентичності для Леня були особливості мовлення респондентів. З тих чи інших причин, підкреслює автор, людина може навіть свідомо змінити етнічну ідентичність, але в її мовленні, навіть румунською мовою, відчувається відмінність від мовлення румунів, в такому випадку «дається взнаки» її етнічне підсвідоме, яке виявляється в особливостях мовлення, чим і можна «вловити» «українськість» респондентів.

До широкої тематики румунсько-українського етнічного пограниччя належить і стаття «Зимові карнавальні традиції українців Сучавського повіту Румунії» кнд. іст. н., доцента кафедри етнології, античної та середньовічної історії Чернівецького університету Антонія Мойсея. Приємно вражає стриміння до вичерпного висвітлення, запримітного як у великому числі обстежених українських поселень Сучавського повіту (не згадуються Балківці, Шербівці, Іпотешти, Арджел, Бродина і ін.), так і в багатстві інформаційних даних. Хоча у заголовку ключового слова «діалог» немає, зате у статті він наявний, бо авторові добре відомі українська та румунська етнологічні зони і аспекти їхнього обміну чи «діалогу». Щоправда, як і в будь-якій іншій галузі науки, так і в етнології, тим більше у суміжній, як тут, той чи інший аспект може не бути зауваженим, недоповненим або він підлягає спростуванню. Серед українського населення Сучавщини здавна побутували і румунські пісні, частину яких записав ще Воєвідка. Моє сприйняття таке, що в міру наближення від Сучави до Серету, по українських селах побутувало чимраз більше румунських пісень в українських «редакціях», не говорячи вже про виконання українських текстів на румунські мелодії. До речі, у південнобуковинській етнологічній зоні ще зовсім не «розорана» етномузична «нива». І останнє – проведення польових обстежень зараз, коли народні традиції зовсім втратили свій інституційний статус, необізнаного із зоною дослідника, змушеного «реконструювати» традиційну звичаєву систему з її позосталих «уламків», може привести до регістрації цілого ряду неточностей.

Доцільною на, так би мовити, «денному порядку» обговорення нацменшинського питання є стаття «Русинський рух у сучасній Румунії: ідентифікація, структура, рефлексії» кнд. іст. н., доцента кафедри політології факультету суспільних наук Ужгородського національного університету Михайла Зана.

(Далі буде)

Іван РЕБОШАПКА

КОЛЯДКОВИЙ КАРАШ-СЕВЕРИН

Карашсеверінські українці, які здебільше походять із Закарпаття, уважають Різдво як одне із найбільших свят українського народу. Крім цього, Різдво грає роль календарного числа: «Буду працювати до Різдва; на Різдво повернеться (хтось); на Різдво зустрінемось». І т.д.

Але коли звертатися до самого свята «Різдво», то знайдемо цілу «комору» звичаїв, колядок, кулінарії. Якщо розгорнути тему колядок, виконаних під час Різдва, то розділ дуже просторий.

Достатньо послатись щодо цього до будь-якого фестивалю колядок, організованих Союзом українців Румунії уже більше років підряд.

Ще один такий фестиваль відбувся у четвер, 29-го грудня ц.р., у великому залі Повітового музею міста Карансебеш Карашсеверінського повіту, згідно з плануванням культурно-художньої і виховної діяльності на 2012 рік. На фестивалі брали участь представники усіх сіл і міст повіту, де живуть українці. Це художній колектив із Карансебеша «Червона калина», учнівський художній колектив Копашилі «Зелена ліщина», Корнуцела «Барвінок», Решіци – жіночий вокальний гурт.

На святі були присутні Юра Глеба – перший заступник СУР, Іван Ковач – голова Лугозької організації СУР, та багато українців, які прийшли побачити й послухати українських колядників.

Колядки зберігають свою форму, свій мелос і текст. Так, як його перенесли перші закарпатці на територію Румунії. Колядки, як «У Вифлеємі новина», «Дивная новина», «Коли, Боже малий» та ін. звучали і на цьому фестивалі так, як вони були перенесені сюди.

Треба сказати, що той же репертуар колядок можна було почути і на такій же самій події в Тімішоарі, або на Міжнародному фестивалі, який відбувається щороку в Сігеті (Мараморощина).

Такий аспект жудожньо-артистичної діяльності приносять задоволення як колективу, який її виконує, так і Союзу українців Румунії, – як організатору заходів. Задоволення полягає в тому, що народна творчість збереглася і, здається, вона ще довго зберігатиметься тут разом із мовою і національністю.

Якщо порівняти цю народну творчість із іншими аспектами життя, то доходимо до висновку, що у цьому напрямі необхідні деякі перевороти, якісь зміни, якесь поліпшення. Ось, наприклад, наші предки одягалися в холошні, у сорочку із широкими рукавами, обували постоли і колядували ті самі колядки, що й ми сьогодні. Тому необхідно звернутися до пісенної народної творчості і взяти, як приклад, море українських колядок, які виконуються у той самий спосіб, що й сто років тому.

Іншими словами, треба сказати, що ця творчість у нашій країні не була поліпшена нічим, хоч її виконують діти, молодь або старші. Значить, вона не була поліпшена гармонічно, оркестрово...

Із цього приводу великі обов'язки належать філологам та композиторам.

Треба зрозуміти і те, що українську пісенну народну творчість потрібно зберігати, але й використовувати як основу для підвищення її свіжості.

Потрібно сказати також, що, якщо на сторінках нашої української преси появляються авторські пісні, десь по одній обробці української пісні, то в такий спосіб потрібно розв'язати і питання українських колядок, значить, відчувається брак творчості в галузі колядок.

Тому на фестивалях колядок кожного року чути «Небо і Земля», «В саду, садочку» і т.д., але без жодної обробки, ніякого інструментального акомпанементу.

Беручи до уваги такі аспекти, наші редакційні колективи могли б звернутися до спеціалістів з музики і літератури та надати їм напрямок, у який повинна йти наша музична творчість, і не обмежувати друкування пісень.

Іван ЛІБЕР

Іван АРДЕЛЯН

«Вітер підбурний гуде лісами...»

Поет співає пісню

Вже зима
кліпа на полі,
в очах
запалюються мрії,
зітхають
птахи,
відкриваються
надії...

Тихі тіні
місяця цілують
поміж зграями зірок.
Поет
співає пісню, –
й здригнулося серце,
в зимовий час...

Осінь

Вітер підбурний
гуде лісами,
хмари нерішучі
чешуть горизонти землі,
гілки колихаються невпинно,
а листя падає тихо,
коли
біля печі
граються діти,
неначе горобці
в гніздах
біля матерів своїх...

Розносяться мрії

З моєї хатини
бачу синє небо
з хмарами білими.
Може, побачу
думи свої,
що тріпаються
й лишають тоненькі сліди
на горизонті
ласкавім...

Моя душа –
поміж білими хмарами...

Моя доля

Із змученою душею
ти слухала,
зворушена,
пісню
й нагадувала собі,
як плакала
за матір'ю,
що лишила
мене сиротою...

Ти слухала,
сумна й зажурена,
нагадувала собі
ту першу любов...

Нагадувала,
як літньої ночі
твій любимий,
якого слухала
нав'язливо,
упав
загублений
в обіймах.
Лишили мене,
наче берізку
серед поля...
Лишили мене,
мов ту берізку
серед поля...

Може, й це
моя доля...

Я став німим

Дівчино моя,
ще пам'ятаєш
нашу любов,
що відчували ми
в Чорному Лісі,
на Чорному морі, –
ти з моїми надіями
я з думами,
наче твоїми очима,
великими й синіми?..

Дівчино моя,
глянь у далечінь того часу,
десь там, де гралися ми
словами,
що обманювали
і тебе, і мене...

Дівчино моя,
глянь на мої скроні
ще раз
твоїми очима
великими,
твоїми очима
синіми,
що бавляться
з моїми почуттями...

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЕТНІЧНОГО НАСЕЛЕННЯ МАРАМОРОЩИНИ У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

(Продовження з попереднього числа)

За 72 роки чисельність українців у Мараморощині збільшилася вдвічі, угорців - зменшилася в 1,6 раза, повністю відсутні євреї (табл.2).

До сьогодні у румунській статистиці побутують національності як гуцул, чи русин, – вони не існують на справді. Можна сказати про певну етнографічну групу гуцулів, чи русинський діалект, а не про гуцульську національність. Таким чином чисельність українського населення зменшується.

Перше повоєнне десятиріччя становить початковий етап національно-культурного відродження українців. Вже у 1948 р. була відкрита українська гімназія у місті Сігету Мармацією. Українські школи почали з'являтися в усіх селах Мараморощини, де українці проживали в більшості. У 1952 р. розпочав роботу педагогічний ліцей у місті Сігету Мармацією. Тут формувалась українська інтелігенція для всієї країни. Крім цього, у Бухарестському університеті на кафедрі слов'янських мов був відкритий відділ української мови. Це стало поштовхом для культурного зрушення. Після закінчення українського педагогічного ліцею багато випускників вступали до Бухарестського університету на відділ української мови. Вони мали великі можливості вивчати та вдосконалювати свої знання з української мови і літератури. Багато священиків, які нині працюють в українських парафіях, навчалися у педагогічному ліцеї. Діяльність українського ліцею була добре організована. Всі педагоги - високоосвічені професіонали, деякі з них були відомими на той час науковцями. Більшість українських педагогів - політичні біженці з України. Вони знайшли притулок та роботу на Мараморощині і започаткували новий етап відродження української культури й освіти. Піднесення освітнього рівня серед українського населення цього краю було основною метою діяльності українського педагогічного, а також теоритичного ліцеїв.

У 1949 р. побачила світ двотижнева газета "Новий вік" українською мовою. На початку 50-х років почали видаватися шкільні підручники, художня та інша література українською мовою.

Упродовж 1950–1958 рр. виходив цікавий двомісячний журнал "Культурний порадник", який зробив значний внесок у культурне життя українців у Румунії. Цей журнал припинив свою діяльність у 1958 р., що негативно позначилося на культурно-освітній роботі серед українського населення Мараморощини.

На початку 60-х років процесові національно-культурного відродження українців у Румунії було завдано найбільшого за увесь час удару. Під тиском нової національної диктаторської політики в державі поступово почала скорочуватися кількість українських шкіл та класів. Так, якщо у 1958/59 навч. р. у Румунії налічувалося 83 початкові, 30 семирічних і три одинадцятирічні школи з українською мовою викладання, в яких навчалося відповідно 7567, 2120, 333 учні, то на початку 80-х років уже не було жодної української школи.

У 1966 р. український ліцей у місті Сігету Мармацією та інші українські навчальні заклади припинили свою діяльність. Закривалися також бібліотеки, не видавалися українські шкільні підручники. Таким чином, процес національно–культурного відродження та розвитку поступово згасав, що дало поштовх до посилення асиміляції та формування «гомогенного румунського народу».

Разом із занепадом шкільництва в українських селах Мараморощини згасала і українська культура. Почали поширюватися зневіра, страх перед системою. Процес денаціоналізації національних меншин у час комуністичного режиму Чаушеску найбільше спричинився до застою у сфері української духовності. Багато українців після 60-х років втратили надію на відродження традицій і культури та подальший національно-культурний розвиток, хоча Конституція Румунії передбачала рівноправність національних меншин у місцях компактного проживання.

У 1970-1990 рр. асиміляційні процеси посилилися. Деякі українські інтелігенти та їхні нащадки розмовляли виключно загальнодержавною (румунською) мовою, аргументуючи це тим, що будь-яка просвітницька діяльність серед українців Мараморoського краю може негативно позначитися на їх подальшій кар'єрі та особистому житті. В 1970-1990 рр. у Румунії було надруковано небагато книг українською мовою.

Другий етап національно-культурного відродження пов'язаний із крахом комуністичної системи. Падіння режиму Чаушеску 29 грудня 1989 р. - важлива подія для громадян Румунії. По-новому визначаються права національних меншин і впроваджується закон про їхнє рівноправ'я. Українські громади в Румунії скористалися наданими правами, створили товариства та організації, які б представляли їх перед державою. Так, 1990 р. у Бухаресті розпочав діяльність Союз українців у Румунії (СУР). Вона спрямовувалася на відновлення українського шкільництва, відродження та подальший розвиток української національної культури, літератури, мистецтва в Румунії.

Союз українців у Румунії спрямовував зусилля на відродження культурно–освітньої діяльності в українських селах Мараморощини.

Важливе значення для розвитку літератури та мистецтва має відкриття журналу "Наш голос" за сприяння СУР. У журналі публікуються не лише літературні твори, а й інші праці, які так чи інакше сприяють національно-культурному розвиткові українців. На даний час Союз українціцв Румунії друкує періодично наступні газети та журнали: Український Вісник, Вільне слово, Наш голос, Дзвоник та Curierul ucrainean.

Слід зазначити про особливий внесок поетів та писменників з Мараморощини для розвитку української мови та літератури. Серед яких зазначаємо М. Небиляка, П. Романюка, М. Корсюка, М. Трайсту, Ю. Павліша, І. Федька, М. Бота та ін.

У 1990 р., при педагогічному ліцеї міста Сігету Мармацією, був відкритий український відділ, куди могли вступити близько 30 учнів-українців. Відкриття українського відділу стало основою для відновлення Українського педагогічного ліцею ім.Тараса Шевченка.

У Румунії розуміли значення добро - сусідських відносин. Насамперед велася робота для створення умов та гарантій щодо національно-культурного та освітнього відродження українців у Румунії і румунів в Україні. Румунське населення в Україні характеризується високою національною свідомістю, його чисельність у 1989 р. становила 135 тис. осіб. Більшість з них (96%) живе у Чернівецькій (100 тис. осіб) та Закарпатській (29 тис. осіб) областях [33, с.172]. На початку 1997/98 навчального року в Україні навчалося румунською мовою 34,3 тис. учнів. У румунських поселеннях Чернівецької та Закарпатської областей діють 88 та 11 шкільних румунських закладів. На жаль, українцям у Румунії (чисельність яких становить 66,8 тис. осіб) вдалося відкрити тільки один український ліцей, де навчалося у 1998/99 118 учнів.

(Далі буде)

Василь КУРЕЛЯК,
доктор географії

Інтерв'ю з головою Марамуреської філії СУР М. Петрецьким

На Мараморощині проживає багаточисельна і розвинута українська громада, яка налічує понад 36 тисяч людей. Теж тут протягом часу збереглись гарні обряди та звичаї, зокрема, на зимові свята: Різдво, Новий рік, Водохреща. Ці традиції чудово представлені на Міжнародному фестивалі українських колядок та обрядів, який щорічно організовується у м. Сігету-Мармацією. На різдвяні та новорічні свята за старим стилем повіт Марамуреш відвідують численні туристи, але і журналісти, які бажають більше дізнатися про звичаї та життя української громади. Наш колега Серджу Штец від Радіо Румунія Актуалітець провів цікаву розмову з головою Марамуреської організації СУР Мирославом Петрецьким, яку пропонуємо сьогодні вашій увазі.

На Фестивалі українських колядок та обрядів, організованому Союзом українців Румунії, за сприяння Міністерства культури Румунії та мерії міста Сігету-Мармацією, кожного року виступають групи колядників з українських сіл Мараморощини, але й з Тіміського, Ботошанського, Сучавського, Тульчанського та Сатумарського повітів, а також гості з України і Сербії.

Більше деталей подасть голова Марамуреської організації СУР п. Мирослав Петрецький: "На цьогорічному фестивалі, який відбвся 15 січня, прибули гості з України від Рахівської районної державної адміністрації, а також гурти колядників з різних місцевостях країни, де проживають українці, та з України, які кожного року беруть участь у нашому фестивалі. Це вже XIX випуск Фестивалю українських колядок та обрядів. Минулого року взяли участь численні гурти колядників, всього понад 500 осіб, а цього року, мабуть, будуть понад 400 осіб".

Для організування різних культурних заходів необхідно чимало зусиль, але й грошової допомоги, та звідки походять ці фонди, скаже пан Мирослав Петрецький: "Кожна меншина Румунії користується окремими правами. На мою думку, в Румунії більше, ніж у інших країнах, виділяються гроші для національних меншин для збереження своїх звичаїв і традицій, для організування фестивалів, симпозіумів тощо. Крім грошей, які уряд Румунії виділяє СУР, інших коштів ми не отримуємо".

Як може допомогти Україна для розвитку і добробуту української громади в Румунії, скаже в продовженні М. Петрецький: "Крім спеціальних коштів, що виділяються на навчання українських учнів та студентів з Румунії в Україні, ми покладаємось на підтримку вчителів, які можуть допомогати українським вчителям з Румунії у розробці шкільних програм та підручників, яких у нас дуже мало, зокрема підручників з української мови та літератури. До речі, у нас вже були деякі спроби у цьому сенсі. У м. Сігету-Мармацією діє єдиний в Румунії український ліцей імені Тараса Шевченка, де майже всі предмети викладаються українською мовою. Існують класи або групи, в яких учні вивчають українську мову в Сучавському, Ботошанському, Тіміському, Сатумарському повітах. Учні, які бажають продовжити вивчати українську мову та літературу мають можливість вступити на філологічні факультети у містах Сучава, Клуж-Напока та Бухарест. Між Міністерствами освіти Румунії та України був підписаний договір, на основі якого українці з Румунії можуть вчитися в Україні, а студенти з України в Румунії. Україна платить кошти на навчання для студентів з Румунії, а Румунія, у свою чергу, платить на навчання студентів з України, які бажають вчитися в Румунії. "

На запитання "Що може зробити організація СУР для того, щоб українцям в Румунії було краще в майбутньому?", пан Мирослав Петрецький відповів: "Це залежить від нас всіх, у якій мірі будемо згуртовані, працюватимемо разом, якщо українці продовжуватимуть говорити своєю рідною мовою, зберігатимуть свої звичаї. Крім Фестивалю колядок та обрядів, Марамуреська філія СУР проводить кожного року Національний конкурс читання-декламування української поезії. Цього року вперше, крім учнів V-XII класів, візьмуть участь й учні II, III і IV класів з Сучавського, Тіміського, Арадського, Сатумарського, Карашсеверінського і Марамуреського повітів."

На завершення нашої розмови голова Марамуреської організації СУР Мирослав Петрецький побажав звернутися до всіх, хто святкує Новий рік за старим стилем: "Від усієї душі зичу вам та вашим родинам міцного здоров'я, щастя, добробуту, злагоди, миру! Нехай новий рік у Ваших оселях виправдає всі Ваші добрі надії та прагнення."

Серджу ШТЕЦ,
Христина ШТІРБЕЦЬ

НАШІ СТАРОЖИЛИ

(Закінчення. Поч. на 4 ст.)

В 1946 р. одружився із лужанською дівчиною Анною Чопоні – одиначкою, як і він. Наступного року їхня сім'я поповнилася сином Миколою.

В такі важкі роки не проживеш із сім'єю лише із землеробства, тому він пішов працювати до сігетської фабрики (до Форкота – це ім'я шефа), опісля на залізницю, до I.F.E.T.-у, де тесав шліфери. Останні роки працював у Сігеті на I.G.O., звідки і вийшов на пенсію.

На пенсію вийшов передчасно 1974 року, тому що його слух дуже погіршився. Він ветеран війни і вже багато років, як зовсім, зовсім глухий.

Із жінкою прожив 44 роки. В 1990 р. вона відійшла у вічність.

Син Микола закінчив факультет, працював інженером на сігетському лісо-комбінаті.

В 2000 році він відійшов у вічність. За ним залишився син Олександр, який працював на телебаченні у Бухаресті і Лоредана – тепер викладач румунської мови в місті Клуж-Напока.

Вони – внуки вуйка Николая, а від них у нього троє правнуків: Орест, Яринка-Міруна та Михайлик.

Невістка Анна Самбор доглядає його, як рідного батька. 29 жовтня 2011 йому виповнилося 90 років і всі вони приготовили для нього сюрприз: святкували його день народження.

Святковий обід, торт і вино, внуки із сім'ями, невістка і (так, як ми дуже з'єднана сім'я) присутні були і я та мої доньки із сім'ями. Всі ми поздоровили старенького і побажали ще прожити в колі добрих душевних рідних.

Він відчував себе щасливим, і, тоастуючи, сказав: «Дякую насамперед Богу, а також вам усім, що так гарно приготовили для мене.

А ще, із вас дуже гарно, що ви так тримаєтеся разом. Я щасливий, що бачу своїх внуків і правнуків, які люблять мене. Дякую вам усім».

Додам, що старенький Самбор до-недавна тримав корову і свиню, а тепер ще тримає вівці.

На жаль, я дуже важко розумілася із ним, писала на папері запитання великими буквами, він читав (без окуляр) і відповідав.

На останнє запитання: Як йому вдалося залишитися і повернутися живим із війни?, він відповів:

– То була Господня рука наді мною!

А я ще скажу, що Всевишнього рука і тепер обороняє його, бо кілька років назад пішов доїти корову і в кухні вибухнув газовий балон. Вікно, двері розбилися, скло було розсіяне по всьому подвірцю. Сусіди, перестрашені, прибігли побачити, що сталося із вуйком, а він не чув вибуху на відстані 3-4 метрів від кухні, здоровий вийшов із хліва, дивуючись гурту сусідів. Він не чув того вибуху.

Так, вуйко Самбор – щасливий чоловік і тим, що живе у колі добрих, рідних йому: невістки, внуків із сім'ями.

На многая літ, вуйку Николаю!

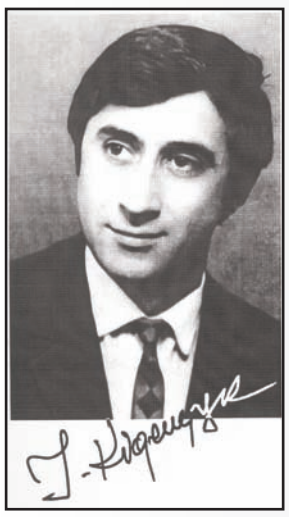

Поклик рідного слова

(Штрихи до портрета Івана Кідещука)

Його ім'я добре знане серед української спільноти Румунії. Передусім, як людини на рідкість шляхетної, інтелектуальної і щирої, як педагога, фольклориста й літератора, громадсько-культурного діяча.

А з чого, власне, починається творча особистість? З виховання, обстановки, особливих умов, мистецького оточення? Мабуть, однозначної відповіді тут не знайти. Очевидно, існує цілий комплекс чинників, де чільне місце посідають батьки й учителі, які в першому випадку відіграють роль батьків-учителів, а в іншому, - учителів-батьків. Саме від цього симбіозу багато залежить, аби здібності дитини були не тільки вчасно помічені, а й усіляко підтримані і спрямовані в потрібне річище.

Іван Кідещук народився 28 червня 1945 року в унікальному українському селі Негостина, що в Південній Буковині, поряд із містечком Серет, в якому жив і працював визначний український письменник Сильвестр Яричевський. Середовище, в якому виростав і виховувався Іван, було напрочуд сприятливим для формування і розвитку його непересічних творчих потенцій. Місцева громада ревно оберігає свої народнопоетичні традиції, звичаї і обряди. "Негостина, - пише відомий учений-славіст, професор Бухарестського університету Іван Ребошапка, - в порівнянні

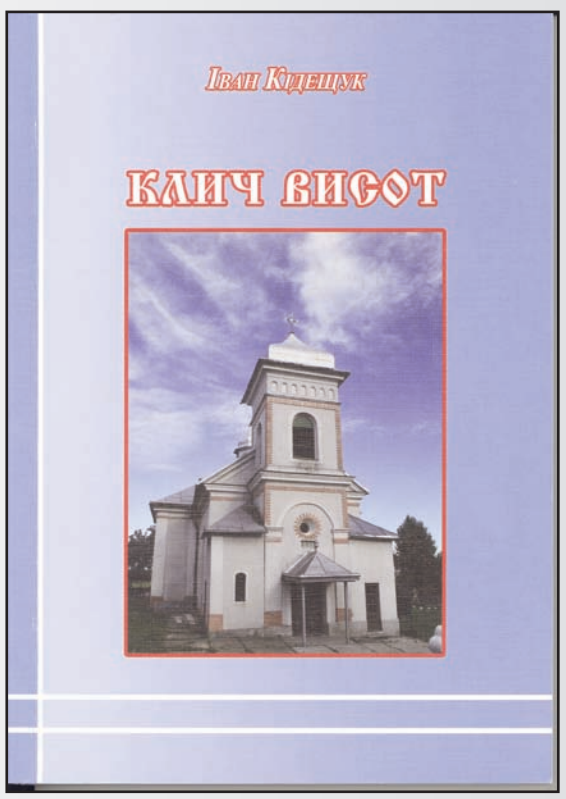

з рештою південно-буковинських сіл з усіх точок зору, а особливо стосовно вдачі, ментальності і культури, здається мені відмінною як своїми трудівниками-хліборобами (серед яких здавна відомими були "Кобзар" Т. Шевченка й український гімн "Ще не вмерла Україна"), так і своїми дуже багатьма інтелектуалами. Для південно-буковинських сіл Негостина - це "П'ємонт" нашої української ментальності, пісенності, школи, культури".

Бо ж Негостина віддавна славилася своїми талантами, аматорським театром, хором і кількома музичними й танцювальними колективами. Тут жив і працював визначний громадсько-культурний діяч, фольклорист, історик і географ Іван Абрам'юк, автор монографії про рідне село. Тут народилися письменники Михайло Волощук, Павло Шовкалюк, Василь Клим, Іван Непогода, Василь Крикун та ін. Тут у пошані завжди була народнопоетична творчість, щедрі набуток якої до наших днів донесли її носії: Параска Абрам'юк, Іван Майданюк, Іван Сердинчук, /Леонтина Федюк, Розалія Кідеша, Марія Серединчук, Євгенія Маланчук, Дмитро Федюк та ін. Тут у 1948 - 1949 рр. завдяки старанням Дмитра Арича створено народний театр, основу репертуару якого склала українська класика: "Наталка Полтавка" Івана Котляревського, "Сватання на Гончарівці" Григорія Квітки-Основ'яненка, "Безталанна" Івана Карпенка-Карого, "Не судилось"

(Продовження на 11 стор.)

Володимир АНТОФІЙЧУК

20 РОКІВ З ЧАСУ ЗАТВЕРДЖЕННЯ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНОГО ГІМНУ «ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА»

15 січня 1992 р. Верховна Рада України затвердила музичну редакцію Державного гімну України, автором якої є Михайло Вербицький.

Але створення українського гімну бере початок з 1862 року. Павло Чубинський пише вірш «Ще не вмерла Україна», який пізніше національним, а опісля державним гімном України.

За написання цього вірша Чубинського було вислано в Архангельську губернію під наглядом поліції.

Перша публікація вірша П. Чубинського датована 1863 р. в журналі «Мета». Патріотичний вірш був замічений й релігійними діячами того часу. Одним з них був отець Михайло Вербицький, який був й відомим композитором часу, пише музику до вірша Чубинського, відрегадувавши в той же час й текст.

Певний час її навіть приписували Т. Шевченку.

Хоч 15 січня 1992 р. музична редакція Державного гімну була затверджена Верховною Радою України, проте, лише 6 березня 2003 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Державний гімн України, запропонований президентом Леонідом Кучмою.

Законопроектом пропонувалося затвердити як Державний гімн Національний гімн на музику Михайла Вербицького зі словами тільки першого куплета і приспіву пісні Павла Чубинського «Ще не вмерла Україна».

Остаточний варіант державного гімну України «Ще не вмерла Україна».

Національний гімн, як і пречудовий гімн нашої держави Румунії відомий всім її жителям, в тому числі українцям, «Пробуджуся, румуне», – це патріотична пісня яку співають або грають на офіційних подіях, як особливий знак поваги до відповідної країни.

Походження багатьох національних гімнів невідоме.

Часто мелодія була вже відома, як народна пісня, а опісля хтось писав до неї патріотичний текст. Тільки невелика кількість мелодій була спеціально написана для національних гімнів.

Так, гімн Німеччини був спочатку написаний для Австрії великим композитором Францом Гайдном.

Кілька старих національних гімнів і патріотичних пісень мають однакову мелодію, але різні слова. Деякі з них співалися як військові пісні арміями, що билися в одній і тій же битві.

Британський гімн «Боже, зберігай королеву» став мелодією для патріотичних пісень у Данії, Німеччині, Росії, Швейцарії та всіх англомовних країнах світу.

У США слова «Америки» виконуються на ту ж мелодію.

Мелодія «Боже, зберігай королеву» уперше прозвучав в 1619 році і була написана англійським композитором Джоном Буллом, але перше публічне його представлення державного гімну відбулося 1745 р.

Національний гімн США був написаний під час війни 1812 р. адвокатом Френсісом Скоттом Кі за мелодією старої англійської пісні «До Анакреону в небесах».

«Марсельєза» – французький національний гімн – був військовою піснею періоду Великої Французької революції (1780-1815). Слова й музика були написані Клод-Жозефом Роже де Ліллем. «Марсельєза» була затверджена офіційним гімном Франції аж 1795 року.

Підготувала І.П.-К

ПОДОРОЖ ПО МАРАМОРОЩИНІ ЯКОВА ГОЛОВАЦЬКОГО

Серед своїх побратимів – членів «Руської Трійці» – Яків Головацький (1814 –1888) був найзавзятішим мандрівником. Почав мандрувати ще юнаком, у 1832 р., коли, будучи студентом Львівського університету, разом з Іваном Вагилевичем здійснив подорож у село Диків Тарнобжезького повіту (нині Республіка Польща).

У збірнику «Подорожі в Українські Карпати» – Видавництво «Каменяр», Львів, 1993 р., – упорядкованім М. А. Вальо, в розділі «Яків Головацький. Подорож по Галицькій та Угорській Русі, описана в листах до приятеля у Л.», опубліковано 9 листів Якова Головацького, адресованих відомому чеському письменнику і вченому Карелу Запу (1812-1871).

Маршрут описаної подорожі пролягав через Миколаїв, Стрий, Болехів та інших містах Прикарпаття – до Коломиї, Криворівні, Жабйого та через вершини й полонини Чорногорського хребта до Рахова на Закарпатті, а звідти – на човні – по Тисі до Хуста, згодом Мукачева та Ужгорода, і знову через Карпатські гори, на цей раз у західну їх частину, до кінцевого пункту – старовинного українського міста Перемишля. Скрізь, де він бував, «мандрівник намагався зафіксувати свої спостереження над життям різних верств населення, їх побутом, житлом, працею, одягом, усною творчістю. Його вражав контраст між красою рідної землі і рабським становищем покріпачених польською шляхтою селян, убогістю їх курних хат, жалюгідним рівнем освіченості народу». (М. А. Вальо).

«Листи Головацького, власне, стали однією з перших спроб українця заповнити прогалину в науковому вивченні рідного краю, показали його глибоку обізнаність з науковими джерелами й концепціями історії українського народу. У цьому творі автор, зокрема, відстоював одвічне право народу на власну землю і свободу, на своє національне відродження, водночас виступав палким прихильником ідеї слов'янського єднання, яка з особливою силою сприймалася на могутніх вершинах Чорногори. Уявляючи їх сторожею української землі на стику культур Сходу і Заходу і проймаючись гордістю за народ, який жив тут одвіку, «перший пізнав цю землю, назвав кожну вершину, кожну скелю, яри, урвища, долини і потоки», письменник від імені цього народу «на всі чотири сторони світу» проголосив вітання всім слов'янським народам, корифеям слов'янського відродження», – пише М.А. Вальо у передмові до збірника.

П'ятий та шостий листи написані і вислані із міста Сігету 4 та 6 серпня 1839 року. У 5 листі, після того, як розповідає про повені в Карпатах, про місто Рахів та угорські низини, Яків Головацький описує, як він спускався вниз Тисою до Сігету:

«Поволі спускався я вниз потоком до Бичкова. Уздовж Тиси минув українські села Красне, Плесо, Вільхову, Барлабаш, Трибушани й Луги. Бичків – село розлоге, гори довкола плоскі, долини ширші, тут уже сіють жито, гречку й кукурудзу. Хати покриті соломою. Гідна уваги річ: як тільки змінюється географічне положення, змінюються і звичаї, одяг та мова. Селянин тут широкоплечий, ходить у короткій сорочці (яка особливо впадає у вічі), широких штанях, часто в чоботях, а не постолах, на плечах носить вовняну чугу, а голова покрита капелюхом з величезними, піднятими вгору крисами. В Бичкові, точніше в Лугах перед Бичковом, починається населення угроруське; гірські краї у верхній течії Чорної та Білої Тиси населяють ще галицькі українці або гуцули. В Бичкові сходиться кілька доріг, є великі поклади кам'яної солі, яку добувають у багатьох солярнях... Звідси її розвозять або мажею, українським чумацьким возом, запряженим волами, або Тисою. На Тисі, яка тут доволі широка, бо злилися з нею Шчавуль, Квасни, Кусва чи Тисва, було вже багато плотів: одні з сіллю, прикритою рогожею, інші з гонтою, дошками й т. д. (...) Я зауважив, що місцеві люди готувалися відпливати, і я приєднався до їх веселого гурту. «Куди пливете?» - «Аж до Вуйлаку».- «Я доїду до Сигота з вами? Добре?». І я ступив на пліт. Змахнули кермами, і ми вже посеред Тиси! О, як любо пливти бурхливою рікою! Холодний, приємний вітерець повіває, людина сама стає кращою, підноситься й розгортає крила, наче птах, що хоче летіти, але її обтяжує тіло і в'яже з землею. Зате тим вільніше здіймається душа, вище від птиць, від усякого створіння! Який величний вид на долину, звідки шумлива Тиса добувається на широку рівнину! Гори здаються вежами, верхи й узбіччя спинаються один на одного в грізній поставі, вкриті сірою мрякою, наче таємничою заслоною. Нижче, на лісовому узбіччі, відбиваються зелені поляни, наче лисина на старечій голові, далі знову загони вівса, що його працьовита рука розкинула в неродючу землю, а сонце, що клониться уже на захід, косо кидає на них мачушин промінь. Там здалеку чути дзвіночок череди, що пасеться на надбережних лугах, і пісні пастухів. Береги, замаєні зеленим вівсом і високим бадиллям кукурудзи, зникають, наче уві сні, перед зачарованими очима. Все минає, змінюються і віддаляються околиці, найрізноманітніші овиди. Тільки ця безперервна музика в супроводі гуку бистрої ріки, удари об пліт моїх бокорашів розбурханих хвиль постійно звучать у вухах, зачаровують»...

(Далі буде)

Підготував
Михайло ТРАЙСТА
(За збірником «Подорожі
в Українські Карпати»,
упорядкованим М. А. Вальо –
В-тво «Каменяр», Львів, 1993р.)

Поклик рідного слова

(Продовження. Поч. на 10 ст.)

("Панське болото"), "Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці" Михайла Старицького, "Дай серцю волю, заведе в неволю" Марка Кропивницького та ін. У головних ролях виступали такі талановиті актори, як Надія Білецька, Дмитро Куява, Сільвія Ріщук, Микола Майданюк, Михайло Волощук, Михайло Федюк та ін. Тут з 1949 р. під орудою Олександра Петращука почав виступати мішаний хор, який налічував близько 120 (!) осіб. Старше покоління ще й досі із захопленням розповідає про старого Малика (Василя Григорчука), місцевого мудреця, який знав напам'ять увесь Шевченків "Кобзар" і не раз декламував і тлумачив своїм односельчанам його твори.

І хоч духовно-національні поривання негостинців зазнали усіляких утисків з боку комуністично-диктаторського режиму, посіяні тут зерна шани й любові до рідного слова й культури не зачахли, а рясно проросли зелен-рутою.

Науку життєвих премудростей, засновану на християнських цінностях, Іван Кідещук перейняв від батьків-селян, які змалку призвичаювали сина до праці коло землі, водночас усіляко заохочували його потяг до книжки. Здібному школяреві й гімназисту таланило на мудрих учителів. Любов до рідної мови йому привів учитель початкових класів Дмитро Арич, який проводив уроки надзвичайно цікаво й винахідливо. Особливе захоплення викликали інсценізації народних казок, у яких учні з допомогою улюбленого наставника виявляли свої здібності і як постановники, і як актори, а головне - упевнено увіходили в чаруючий світ українського слова.

Як відомо, міцні знання учень здобуває тоді, коли випробувані дидактичні методи мають послідовність і наступність, коли в переході від молодших до старших класів зберігається плавність, а увага до інтелектуального й морально-етичного стану дитини продовжується на відповідних педагогічних засадах. Що стосується цих неперехідних принципів навчання, то Іван Кідещук мав нагоду пізнавати їх завдяки урокам гімназійних професорів - учительки української мови Любові Іванчук, викладача румунської словесності Євгена Пинзару, чоловіка Ольги Яричевської, молодшої дочки відомого письменника, психолога Софії Яричевської та біолога Богдана Яричевського.

(Далі буде)

В Сігеті

ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ КОЛЯДОК ТА ОБРЯДІВ

У неділю, 15 січня 2012, у Сігеті відбувся XIX-ий фестиваль українських колядок та обрядів. У засніжений Сігет, на запрошення філії Мараморощини СУР, її голови, проф. Мирослава Петрецького, прибули колядники із українських поселень Румунії, а також із України. Цього року у фестивалі взяли участь вифлеємами і 22 художньо-артистичні групи з повітів Арад, Тіміш, Караш-Северин, Тульча, Сучава, Ботошани. Із Мараморощини брали участь колективи з усіх українських сіл: Русь-Поляни, Кривого, Рускови, Красного, Вишавської Долини, Бистрого, Верхньої Рівни, Коштеля, Луга над Тисою, Великого Бичкова, Кричунова, Реміт і міста Сігету.

Подія почалася, як завжди, в українській православній церкві м. Сігету, де священик д-р Микола Лаурюк відтримав величне недільне Богослужіння, підтримане колядками, виконаними хорами. Як на Божественній службі, так і на фестивальному відкритті, були присутні шановні гості: депутат Степан Бучута, голова СУР; перший заступник голови СУР Мирослав Петрецький, він же голова Мараморoської філії СУР, організатор фестивалю; державний секретар Василе Тіміш Міністерства культури і культів; Санду Покол – префект Мараморощини; голови СУР повітів, які брали участь у фестивалі; сенатор Георге-Мігай Берля, який був присутній від заснування фестивалю 1993 року.

Вийшовши з церкви, артистичні групи вирушили із колядками центром Сігету до Культурного дому ім. Віорела Костіна. Зал наповнився гостями, формаціями і глядачами, були й представники різних телеканалів.

Після вступних промов і нагородження почесних гостей грамотами від СУР депутатом Ст. Бучутою і М. Петрецьким, розпочався концерт. І зазвучали колядки, стародавні і сучасні, й вінчуванки!

Після кожного виступу керівники формацій були оплачені грамотами разом із головами СУР з місцевостей, з яких походять. Наш гуморист Дмитро Коренюк охарактеризував, представив гарно дві формації.

Артистичні групи із Хуста, а також відома група «Черлені пацьорки» були поздоровлені особисто головою Мараморoської філії СУР Мирославом Петрецьким. Але найбільшою відплатою це були оплески публіки.

Колядування продовжилося і за спільним столом після спектаклю, а молодь й затанцювала.

Фестиваль колядок об'єднав на один день українців із найподальших куточків країни, і з Мараморощини.

На многая літ усім українцям, а 2012-ий рік хай принесе усім достатку і багато, багато радості!

учителька **Іляна ДАН**
фото: **Фл. НЕСУЙ**

Вифлеємський Вогонь Миру в Румунії

16-го грудня 2011-го року Вифлеємський Вогонь Миру був привезений українській громаді міста Клуж. Якщо минулого року ця акція проводилась вперше і в менш офіційному форматі, на кордоні Румунії з Україною (пункт перетину кордону – м. Солотвино), а потім Вогонь був переданий св. М. Лаврюку з м. Сігету, то цього року нам вдалось зорганізувати, може, краще цю подію в місті Клуж-Напока.

Цю прекрасну передріздвяну традицію – розповсюджувати Вифлеємський вогонь миру – започаткувала у 1986 році австрійська телерадіокомпанія ORF з міста Лінц. Із самого початку акція планувалася з метою підтримки неповносправних дітей та усіх, хто потребує допомоги та уваги в передріздвяний час. І одразу ж цю благородну справу взяли в свої руки скаути. Щороку представники ORF та австрійські скаути беруть Вогонь на місці народження Ісуса Христа у Вифлеємі, а далі транспортують його літаком до Австрії. Після урочистостей у Віденському Кафедральному соборі естафета передається до сусідніх країн. Саме із рук в руки, від одного скаутського осередку до іншого, Вифлеємський Вогонь долає безліч кордонів і потрапляє до всіх, хто чекає на світло тепла, миру, злагоди і сподівання, яке мандрує із заходу на схід, долаючи кордони і єднаючи християн у переддень Різдва Христового. По Україні і до української діаспори Вифлеємський Вогонь поширюється членами Пласту - Національною скаутською організацією України.

До міста Клуж-Напоки Вифлеємський Вогонь був привезений делегацією українських скаутів під керівництвом ст. пл. Андрія Ребрика та ст. пл. Наталії Масяк. Вогонь передали українській а спільноті міста Клуж в приміщенні СУР Клузької філії. До речі, стараннями ст. пл. Наталі Масяк був організований імпровізований хор спільно зі студентами-українцями м. Клуж, який виконав пісню Вифлеємського вогню. Це одразу дало гарний початок дружнім відносинам та здружило молодь між собою. Пісню виконували кілька разів, в тому числі й на прохання журналістів телекомпанії міста Клуж. Після передачі Вогню ми обмінялись подаруночками, а потім повели гостей з України на маленький, але незабутній тур міста.

Ст. пл. Андрій Ребрик: «Це дуже гарна ініціатива - передавати Вогонь українцям діаспори. Це гуртує українців за кордоном, дає багато свіжих ідей, знайомств...».

Олександр Іван Греченюк: «Я дуже щасливий, що ми всі тут зібрались, і молоді, й старші, і знайомі, й, може, ще не всі знайомі, але всі українці. І, не звертаючи уваги на те, що одні члени СУР, інші – члени Асоціації Іван Криван, а ще інші – члени іншої або ніякої організації, нас сьогодні зібрала не тільки спільна українська рідна, материнська мова, але й душевність, дух новорічних і різдвяних св'ят, які радісно зближаються. Я радий, що цього року ми зможемо відпразнувати Різдво Христове з цією душевною теплотою, яку нам передали наші друзі з України у вигляді Вифлеємського Вогню Миру, адже саме вогонь, світло є символом тепла, душевного затишку, злагоди та миру. Дякуємо пластунам, що вже другий рік привозять нам Вифлеємський Вогонь. Будемо намагатися максимально поширити його серед українців Румунії...».

Після Клужу делегація пластунів продовжила свою дорогу і Вифлемський Вогонь Миру був доставлений українцям м. Бухарест. Передача в Бухаресті відбулася в Будинку румунського селянина за участі великої кількості українців, Тимчасово повіреного у справах України в Румунії пана Віорела Котика та радника-посланника Посольства України в Румунії пана Юрія Вербицького. З вітальним словом виступила п. Ярослава Колотило – раднику Міністерстві культури Румунії.

В кінці хочу подякувати всім учасникам, всім українцям, які брали участь в цій акцію і підтримали нашу ініціативу. Також хочу подякувати голові СУР Клузької філії п. Іванові Арделяну та його заступникові п. Івану Гербілю, які підтримали цю прекрасну акцію, Марії Чінар-Жіга та Марії Лавер, які співорганізували цю акцію в місті Клуж, сім'ї Богдана Клемпуша та сім'ї Ярослави Колотило, які зорганізували передачу Вифлеємського Вогню Миру в Бухаресті та оселили в їхні теплі хати українських пластунів, і надіюсь, що наступного року, з вашого бажання і вашої допомоги, зможемо передати Вифлеємський Вогонь Миру і в інші повіти, де також живуть українські християни і радісно приймуть теплоту і радість зимових свят.

З повагою і теплим вітанням,
Олександр-Іван ГРЕЧЕНЮК,
студент

Сторінка з історії боротьби за незалежність України

БІЙ ПІД КРУТАМИ

Бій, що відбувся 16/29 січня 1918 р. на невеликій залізничній станції Крути, на Чернігівщині, на відстані 130 км від Києва, є хвилюючим уроком тривожної епопеї – відважної і безперервної боротьби за незалежність і державність України. Цей епізод, нечуваний і славетний геройський подвиг української молоді, був небезпідставно іменований істориками «Українські Термопілі», порівнюючи його з історичним боєм «300 спартанців». І дійсно, тоді на полі битви, у нерівнім бою, поляг цвіт української нації і молодої української незалежної держави.

Як писав сучасний історик Т. Гунчак, бій поблизу Крут став однією з трагічних сторінок у історії змагань українців за самостійність.

Сталося це у напружених обставинах.

22 січня 1918 р. було прийнято «Четвертий Універсал», що заклав основи Української держави. Проголошено самостійність УНР. Наприкінці 1917 р. – на початку 1918 р. в Україні протистояння уряду Радянської України і Центральної Ради УНР привели до військових зіткнень. Київ охопило противобільшовицьке повстання, для придушення якого поспішала з Москви 32-тисячна армія.

Українські регулярні війська були деморалізовані і розпущені. Київ залишився майже зовсім беззбройним.

Однак молода інтелігенція була патріотично налаштована, готова боронити щойно проголошену Українську державу.

Під проводом капітана Агапія Гончаренка – 300 молодих добровольців: студенти Київського університету, учні військової школи, гімназисти, хоч і без достатньої військової підготовки, без відповідного зимового одягу, прийняли нерівний бій за підступи до Києва з 4-тисячною більшовицькою дивізією полковника Михайла Муравйова.

Бій розпочався 29 січня біля 2-ої години ранку і тривав до 7-ої години вечора. Тобто 17 годин.

Хоч стрімкий наступ більшовицького війська і був миттєво зупинений, бій закінчився поразкою молодіжного загону, майже всі учасники якого загинули смертю хоробрих.

На місці поля битви було насипано курган.

Леонід Перфецький: «Бій під Крутами», акварель

Пізніше, після відновлення Центральної Ради у Києві, останки загиблих були перепоховані у столиці на Аскольдовій могилі.

На багатолюдному похороні був Президент Центральної Ради проф. Михайло Грушевський. У виголошеній ним жалобній промові він назвав героями юнаків, які загинули в нерівній боротьбі, а бій під Крутами – одним із трагічних епізодів у боротьбі, яку вела невеличка частина свідомого національного громадянства за українську незалежність.

Герої Крут, які загинули за національний ідеал, є символом самовідданості і військового подвигу, який український народ шануватиме вічно.

Вшанування героїв Крут відбувалося і в найчорніші роки радянської реакції, коли знецінювалася, перекручувалася суть події і піддавалася забороні та забуттю. Десятиліттями історія бою замовчувалась владою.

З відновленням незалежності Української держави поле битви під Крутами стало місцем щорічного паломництва тисяч людей.

На місці бою встановлено пам'ятник і Меморіал. День пам'яті героїв Крут відзначають в Україні 29 січня.

У 80-ті роковини бою Монетним двором випущено в обіг пам'ятну гривню.

Скільки б не минуло років, бій під Крутами та молодь, що безстрашно стала на захист від більшовиків своєї Вітчизни та її столиці Києва, залишатимуться для нас символом початку боротьби за українську державність, символом жертвенності і подвигу в ім'я свободи і Української держави.

У вогні Крут українська молодь, яка виступила на захист незалежної і суверенної Української держави, відстояла ідею, що не досить лише прагнути незалежності, але й добиватися, відстоювати і захищати її.

Павло Тичина присвятив героїчному вчинку вірш з назвою «Пам'яті тридцяти»:

Супроти хижої навали,
Супроти смерті – в стужу й сніг,
Ось тут вони, ось тут стояли,
Стихали Києва хорали.
Його заслін – ці юнаки.
Ось тут – редут. Ось тут вмирали.
Приймали кулі і штики...

Ольга АНДРИЧ

Шкільна еліта Сучавського повіту

18 грудня 2011 р. відбулася подія під назвою «Свято шкільного досягнення» у «Конакул домнеск», організована Сучавським повітовим шкільним інспекторатом. Понад 300 учнів Сучавського повіту були запрошені на торжественне свято і близько 400 запрошених (викладачів, директорів шкіл), Оркестр філармонії ім. Михаїла Джори м. Бакеу із солістами Теодором Коресі, Флоріном й Кармен Флорікою Маріш, котрі представили чудовий концерт. Зачарувала своїм виступом і група хореграфічного танцю Дитячого палацу із Сучави під керівництвом викладача М. Щотіша. На святі були присутні представники Консульства України у м. Сучаві, Генеральний консул – Василь Боєчко та консул Василь Неровний, шкільний інспектор проф. Лучія Мігок, викладачі Джорджета Штефан, Лекреміоара Григорчук, Анка Штубіану, Ілля Савчук та учні-олімпійці, які одержили І, ІІ, ІІІ премії на Олімпіаді з української мови та літератури:

І премія – **Усатюк Андрій-Октав'ян, Гуменюк Ралука-Дана, Урсакі Діяна-Андрея, Габур Марія**; ІІ премія – **Шмігелські Серджу-Йонуц, Майданюк Ана-Джорджета**; ІІІ премія – **Гавриш Ларіса-Марінела** під керівництвом викладачів А. Штубіяну, Дж. Штефан, Л. Мігок, А. Кідеша.

Слід згадати, що були нагороджені учні, які одержали премії на міжнародних конкурсах, а також і 23 учні, які завоювали нагороди на спортивних міжнародних змаганнях.

Роман ПЕТРАШУК

СТОРІНКА ДЛЯ ДІТЕЙ

НАШ «КОЗАЧОК» ТА ЗИМОВІ СВЯТА

Місяць грудень 2011 р. був для ансамблю «Козачок» громади Балківці сповнений діяльністю.

На 21 грудня телебачення «Фаворіт» знімало ансамбль «Козачок» в місті Долгаска, що в сучавському повіті, зимові звичаї українські, з'єднані з румунськими.

На 22 грудня «Козачок» брав участь в місті Серет в грандіозному спектаклі з колядками.

На 25 грудня «Козачок» виступав на сцені Дому культури рідного села. Спектакль був присвячений зимовим звичаям: колядкам та гейканкам. Треба сказати, що зал був переповнений!

На 26 грудня «Козачок» знаходився в громаді Спермезеу, що в повіті Бістріца-Несеуд, де молоді артисти представили колядки та інші зимові звичаї, українські танці на фестивалі «De ieşi gazdă pâna-n pragu». Глядачі аплодували на ногах під час виступів.

Транспорт артистів завдячується панові Мірчі Нікіфорюку (який кожний раз пропонує мікробуз для транспорту ансамблю) та фінансуванню СУР.

Члени ансамблю «Козачок» дякують голові СУР Степану Бучуті та голові Сучавської філії СУР Івану Боднарю за підтримку.

Нагадаємо, що шофер депутата Степана Бучути привіз «Козачат» до Спермезеу.

Все це приготовив (багато днів підготовки, праці, праці і знову праці!) пан професор Петро Шойман, син села Балківці. Якщо в кожній громаді, де проживають українці, знаходився б тільки один Петро Шойман, знаходилися б ми на першім місці в Румунії в художньо-артистичній діяльності.

Зимова програма ансамблю «Козачок» складалася з українських колядок, гри коників, гри кози, гри ведмедя, гри замаскованих, щедрівок українською та румунською мовами, специфічних Новому року та Водохрещу співам.

Треба додати, що фанфар села Балківці підтримував «Козачка» та що члени фанфару – це батьки учнів, які є членами «Козачка».

Микола КУРИЛЮК

Вони – наша гордість

ГРІНЬ ЙОНЕЛА-КРІНА

Народилася у Лузі, але сім'я переїхала жити у Вишавську Долину, де дівчина і закінчила восьмирічку.

Почавши з І-ого і аж до 8-ого класів, у неї перша премія за навчання і добру поведінку.

У VI-ому класі брала участь у Олімпіаді по фізиці (обласній) і зайняла III-є місце.

Будучи ученицею VII кл., була на Олімпіаді з Української мови, яка відбулася у Карашсеверінському повіті.

Повернулася із грамотою за І-е місце, а наступного року на Олімпіаді з української мови завоювала II місце. Олімпіада відбулася у м. Сучаві.

За дуже добрі результати при закінченні VIII кл. отримала грамоту як найкраща учениця комуни Бистрий.

Після закінчення восьмирічки поступила в Сігетський ліцей ім. Драгоша Воде, відділ біохімії. Брала

участь у Олімпіаді з російської мови і зайняла І-е місце (в Сігеті).

Це був перший рік навчання російської мови. Із відзнакою закінчила дев'ятий клас.

Брала участь у культурній діяльності «Дні школи», коли українці представили уривок із таких гарних, але, на жаль, давно забутих вечорниць.

У вільний час любить читати російських письменників, як: Толстого, Достоєвського, пробує писати вірші по-російськи, любить малювати, любить квіти, яких у неї дуже багато, але улюблені – це лілеї і рози.

Ще любить походи по навколишніх пагорбах, а також в Менчіл.

Бажає закінчити ліцей, поступити на факультет стоматології, бо змалку мріє стати лікарем-стоматологом, а ще бажає поступити на філологічний факультет, щоб стати перекладачем.

(У VIII кл. брала участь у «Міжнародному конкурсі ім. Петра Яцика» і одержала грамоту за І-е місце).

Бажаю Йонелі-Кріні дальших успіхів у навчанні, щоб на відмінно закінчити ліцей і щоб всі її задуми, мрії сповнились.

Успіхів!

Марія ЧУБІКА

СТОРІНКА ДЛЯ ДІТЕЙ

ДІД МОРОЗ – У ДИТСАДКАХ ВЕРХНЬОЇ РІВНИ

Прийшла зима, але, на жаль, спочатку без снігу. Тільки на Свято Николая земля білою ковдрою покрилася на радість дітей.

У Верхній Рівні здавна ведеться, щоб в останній тиждень І-го семестра проводилися спектаклі, присвячені зимовим святам, Дідові Морозу, приготовленим вихователькаами та учительками і професорами. Союз українців Румунії приєднується до цих подій із щедрими подарунками для всіх дітей (дошкільнятам і учням).

Цього року я була запрошена на кілька таких спектаклів. У вівторок, 20 грудня, у школі була організована виставка ручних робіт «Expo – MOS CRĂCIUN». Перед виставки V-ті і VI-ті класи представили артистичну програму, приготовлену професорами Мірелою Добра, А. Ботін і Александріною Дубик.

У середу, 21 грудня, Дід Мороз прибув у садочок із центру Верхньої Рівни. Його прийняла із прекрасною програмою група дошкільнят під проводом вихователькі Семенюк Наталії. Діти читали вірші про зиму, співали пісні і колядки Дідові Морозу на румунській та українській мовах. Вкінці Дід Мороз поздоровив дітей, подякував за гарну програму і обдарував діток подарунками від СУР. Похвалив їх і за те, що вони, приготовлені їх вихователькою Н. Семенюк, зайняли ІІ-ге місце з українським танцем на конкурсі в Сігеті.

У четвер, 22 грудня (свято Анни), я була разом із родиною на програмі, даній малою, середньою і великою групами дошкільнят із центру села. Хоча й маленькі,вони з радістю (деякі з боязню), прийняли Діда Мороза. Приготовлені вихователькаами Анною Семенюк, Юстиною Семенюк і Олесею Гощук, діти читали вірші, співали пісні, колядки по-українськи і по-румунськи Дідові Морозові. Програму вела вихователька Анна Семенюк, яка приготовила і брала участь із малюнками дітей своєї групи на національному конкурсі «Roata anotimpurilor» та «Fantezii de toamnă» в жовтні 2011 р. З цієї групи дівчинка Деніса Романюк зайняла ІІІ-є місце. І цим дітям Дід Мороз дав подарунки від СУР.

У п'ятницю давали артистичні програми із своїми учнями учительки. Але зимові свята для дітей не закінчилися цим. Діти і в новому 2012 році продовжили свята. На українське Різдво було чути по всьому селу колядки дітей, а на Новий рік за старим стилем вони повінчували всіх і побажали всім щастя, здоров'я і многіїх і благіїх літ!

Іляна ДАН
Фото автора

Юрій ПАВЛІШ

СІЧЕНЬ

Йому немає пари,
У нього руки – вмілі.
Січе він в небі хмари, –
Й падуть сніжинки білі.

Білісінькі сніжинки –
Як люблять хвилі рою!
Мов білий цвіт ожинки,
Переплелись з порою.

Мов білий цвіт ожинки,
Мов білі в косах стрічки,
Білісінькі сніжинки
На носику в Марічки.

На носику в Марічки,
Вони ж – краса січнева.
Мов білі в косах стрічки,
Сніжинки на деревах.

А січень любить січу.
Йому немає пари,
Аж поки в небі стрічу
Не повідомляють хмари.

Сторінки склала Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

МЕНІ ПОЩАСТИЛО БУТИ В ТЯЧЕВІ УЧАСНИЦЕЮ ГАРНОЇ ПОДІЇ

Наприкінці місяця грудня 2011 р. я мала велику честь бути запрошена разом із священиком Юрієм Албічуком взяти участь у чудовому заході, що відбувся в Україні, в місті Тячеві Закарпатської області. Тому що мені все сподобалося, я вирішила написати приблизно про все те, що там відбулося.

В Тячеві мені, як гостю з Румунії, пощастило взяти участь на презентації творчості Юлії Драгун.

Подія відбулася в Культурному домі міста в присутності видатних людей культури і мистецтва України.

В залі були присутні багато письменників, члени відділів культури міст Рахова, Тячева, Хуста, Мукачева та Ужгорода та учителі з Тересви, Бедевілі, Бурштина, Сокирниці та інших сусідніх сіл.

Мабуть, не зможу описати все, але з того всього, що там відбулося, я запам'ятала слідуюче: представник відділу культури міста Ужгорода повідомив присутніх про урочисте свято і Юлії Драгун, а в продовженні в кількох словах описав біографічні дані письменниці, котра народилася в селі Новоселиця Тячівського району Закарпатської області тому 55 років.

Маючи на увазі, що її батько помер, коли їй ледве сповнився рік, а її матері потрібно було поставити на ноги п'ятьох доньок, виростити їх без батька, все одно вона змогла здобути вищу освіту.

Вона була вимушена працювати і вчитися, і навіть нікому не розповідала про свою найпотаємнішу дитячу мрію: стати вчителькою.

Нарешті досягла своєї мрії.

Будучи вчителькою, вона ніколи не хвалилася тим, що пише, віршує, і ніде не друкувалася.

Вже в останні роки прийшов час, що її творчість знайшла відповідне місце в українській літературі.

Так були видані її книги: «Зернятко мудростей», «Хто раніше всіх встає». На обкладинці дебютної книжечки Юлії Драгун зображено півня, який в нашого народу завжди виступав на захист родинного дому.

Тепер ішла мова про презентацію нової збірки Юлії Драгун «Горнятко Доброти», яка має два розділах.

Розділ перший «А ми діти – гуцулята» з чудовими віршами, розділ другий «Де найкраще в світі жить?» з прекрасними оповіданнями, – все любиме дітям. На презентації чудово виступили учні з міста Тячева, сіл Новоселиця, Бедевіля, вони декламували напам'ять вірші поетеси. Пісні поетеси заспівали чудово в хорі, навіть і оповідання про сову діти перетворили в чудову п'єсу, в якій розповіли про засідання, яке мала в лісі сова з різними лісовими тваринами (хоча вона переважно в день нікого й нічого не бачить).

Певна річ, що після чудових виступів за кожним разом слідували в залі буйні оплески понад 150 присутніх.

В другій частині презентації всі присутні в президії були запрошені сказати пару слів про цю чудову подію. Коли прийшла черга говорити мені, я в моєму слові представилася перед всіма присутніми, маючи на увазі, що вперше беру участь у такій гарній події. Після того я уточнила, що таку красу представлення я ніколи не бачила, а тому що мала можливість прочитати деякі твори та оповідання письменниці, згадала про свої дитячі роки. На закінчення мого слова я побажала письменниці міцного здоров'я, успіхів у праці і щоб слідуюче видання творчів, над якими працює також пішло на користь молодій генерації.

Старалася запам'ятати виступи українських видатних людей. Тільки будучи уважною до слово о. Юрія Албічука, я мала можливість запам'ятати багато чого. З самого початку священик Ю. Албічук привітав всіх і висловив свої враження про подію. В своєму слові він оцінив, що Україна, українські поселення дали багато видатних людей, поміж котрими числяться письменники. Також священик не забув підкреслити, що українське населення Румунії дуже оцінює своїх поетів і прозаїків. Він підкреслив, що і цього року в Клузькому Університеті «Бабеш-Бойой» були відсвятковані такі письменники, як: Іван Франко, на 155-річчя від його дня народження, Тарас Шевченко, на 150-річчя від його смерті, Леся Українка, на 140-річчя від народження, Ольга Кобилянська на 148-річчя від дня народження як «Принцеса Буковини»; Олександр Довженко, на 55-річчя від його смерті, а також святкування українцями Румунії 1000-ліття від зведення Софійського собору в Києві, столиці України.

Мені дуже сподобалося, що в своєму слові священик Юра Албічук підкреслив, що, мабуть, і в Україні для цих письменників відбувалися такі заходи і що кінчається 2011 рік цим чудовим заходом, презентацією творчості нашої письменниці.

Наприкінці свого виступу отець Ю. Албічук оцінив чудовий талант, який отримала Юлія Драгун від Господа Бога, котрий не закопала, а плекає його щодня. Побажав їй міцного здоров'я, як гори Карпати, світлості, як промені літнього сонця і багатства земного, як родючої землі чорнозему. Будучи вже за столом з високоповажними гостями з України, я дізналася що Юлія Драгун після закінчення восьмирічної школи працювала на дорожній дільниці, а водночас продовжувала навчатися у вечірній школі. Працювала на заводах у Тересві, Тячеві та Новосениці.

Разом із чоловіком Михайлом Івановичем виховали двох синів – Володимира та Михайла, а до дружньої родини додалися невістки Поліна та Тетяна і шестеро внуків.

В 2009 р. у Всеукраїнському державному дружби народів видавництві «Карпати» побачила світ перша її книга віршів та оповідань «Хто раніше всіх встає?», яка здобула прихильну оцінку преси, а також схвальні відгуки цілого ряду вітчизняних радіо – та телеканалів в Україні...

Симона ЛЕВА,
викладач релігії
восьмирічної школи
с. Верхня Рівна, Мараморощина

Юлія Драгун – дорослою і молодою

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Головний редактор – Іван КОВАЧ
Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Технoредагування – Роман ПЕТРАШУК
Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»
Бухарест, Румунія
ISSN 1223-8988
Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România
str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA
Tel. 0212220748, 0212220753
Fax 0212220737
E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії